

Za gospodarje

Maribor, dne 20. maja 1936.

Pozor, zamudniki glede zamenjave bankovcev!

Počeniš z 20. t. m. bodo glavna državna blagajna in vse davčne uprave zamenjale bankovce, ki jim je rok za zamenjavo v Narodni banki potekel dne 4. maja. To so bankovci po 1000 Din »z dotiskano rozeto« izdaje 30. novembra 1920, dalje 10-dinarski bankovci »rdečkaste« izdaje z dne 26. maja 1926 in 10-dinarski rdečkasti bankovci z dne 1. decembra 1929. Pravica do zamenjave teh bankovcev zastari. Za zamenjavo je potrebno, da lastnik bankovcev sestavi seznam bankovcev po vrsti, seriji in številki, da seznam podpiše s svojim polnim imenom in priimkom in napiše svoj točni naslov. Zamenjava teh bankovcev ni podvržena taksi.

Rdeči smod.

Ker mi je prišlo trsno listje, napadeno po rdečem smodu, ki letos ogroža kozjansko in bližnjo okolico, pod roko, čutim potrebo, o tej bolezni vinske trte naše vinogradnike bližje seznaniti.

Bolezen so spoznali leta 1903. Napada v maju in juniju spodnje trsne liste, ki pri belih sortah najprej belkasto porumene in šele sčasoma rdečkasto porjave, pri modrih sortah pa pordečijo in se nato posuše. Ako se pojavi bolezen zgodaj, povzroča večjo škodo, ker napadeno listje odpade, radi česar ne dobi grozdje zadostne hrane in ne more dozoreti. Ker pa tudi les ne dozori, je izpostavljen bolj zimski pozebi kakor dozorel.

Bolezen pospešuje slaba, prodnata ali ilovnata zemlja v višjih in strmih legah, mokro in suho vreme v nagli izmenjavi, kakor nagla izmenjava hladnih in toplih dni. Posebno močno trpijo trte s slabimi koreninami na skalnato-kamenitem in suhem strmem podzemlju.

Glivica *Pseudopeziza trachaeophila* spada med zaprtorose glive. Značilno za pojav te glivične bolezni je, da napada glivica tekom poletja le listne žile ali rebra, v ka-

terih izloča neko strupeno snov, ki zastruplja staničevje; zato se napadena mesta lista posušijo. Plodonosci se razvijejo le ob rebrih na suhem listju v oktobru in le na spodnji listni strani, torej med rastjo trsa ne. Glivica prezimi v obliki apotecij — trošni mehovi — v notranjosti lista na spodnji strani, odkoder se spomladi razpase, in sicer že pod 10 stop. C na listih, ne da bi morali biti vlažni (peronospora pri 12° C in vlagi). Razvoj in okuženje nastopita torej približno 8 do 14 dni poprej kakor pri peronospori. Jagod grozdja bolezen ne napada, pač pa kvari trs radi odpada listov, vsled česar trpi rastlina na pomanjkanju usvajanja in naravna posledica je tudi slabjši pridelek.

Rdeči smod preprečimo, da ne kopljemo, če je zemlja mokra, da izboljšamo suha in prodnata tla z dobrim gnojenjem, kjer trta lažje uspeva in se močneje razvija, radi česar je tudi odpornejša proti bolezni. Pač pa mora biti jesenska kop globoka, da odpadlo listje in druge okužene trsne delce dobro podkopljemo. Zelo priporočljivo je tudi, da sežgemo listje, katero je bil raznesel veter in ga ne rabimo za steljo.

Med rastjo pa se zatira pojav že v majniku z 1.5 do 2%no bakreno-apneno brozgo, torej koncentracija brozge je nekoliko močnejša in ne sme biti pod 1.5% na 100 litrov vode. Škropi se že v prvi polovici majnika, pozneje pa se vedno zatira s peronosporo. Da se pravočasno škropi, je nujna potreba in celoten uspeh zavisi le od tega, pri čemur je upoštevati, da moramo temeljito poškopiti obe listni strani.

V novejšem času rabimo tudi nosprasen v 1.5%ni raztopini. Inž. Šturm Rado.

O nevarnosti udara strele.

V katera drevesa udarja strela?

Preživljamo tople dneve, ki so večkrat prepreženi z nevihtami, med katerimi je udar in užig strele nekaj vsakdanjega.

Posebno nevarno je, če kedo stopi med nevihto pod na samem stoječe drevo, ker

so drevesa v splošnem zelo ogrožena od strele. Drevesa namreč delujejo liki strelovodi. Blisk nastane s trenutnim izenačenjem električne napetosti, ki je v oblaku in na zemeljski površini. Iz drevesa izžareva elektrika, ki je nasprotna oni v oblaku in radi tega se oblak sproži. Tole sproženje električne napetosti med nebom in zemljo se ne odigrava vselej toliko enakomerno, da bi ne uskočila kaka iskra in ta udari v drevo.

Narod je že vedno ločil drevesa z ozirom na nevarnost udara strele. Ljudje izrecno trdijo, da v nekatere vrste dreves posebno rado udari, kakor n. pr. v hrast, med tem, ko drugim n. pr. bukvi, prizanaša. Že v starodavnih časih je veljal lavor kot drevo, ki je brez vsake strelne nevarnosti.

Kolikor se da ugotoviti, ubije strela ljudi tedaj, če vedrijo pod mecesni, smrekami, topoli in hojami, hrasti, vrbami, lipami, jeseni in hruškami. Pod divjim kostanjem in javorom še nista bila ubita od strele ne človek in ne žival. Kot manj nevarne veljajo bukve, orehi, jablane ter črešnje.

Ze leta preiskujejo strokovnjaki razna drevesa z ozirom na nevarnost udara strele in to po raznih krajih. Primeroma se nam nudi bolj redko prilika, da bi videli na lastne oči, kako udari strela v drevo. O udarih strele v drevesa nas poučijo sledovi strele, katere je pa lahko opaziti. Včasih je kar celo deblo preklano in razcefrano.

V deblu se nahajajoča voda v trenutku izpuhti v zadetih mestih in radi tega nastanejo razpoke. Večkrat vidimo po nekaj centimetrov široko razpoko od vrha drevesa do tal. Pri drevesih, ki se pustijo lažje kalati — kakor pri hrastu — so rane vsled udara strele veliko bolj globoke nego pri kakem drugem drevesu, ki je glede kalanja bolj trdovratno. Opazimo tudi, da zapusti udar strele na deblu samo temno črto. Osebito je videti na beli skorji breze kakor z debelim svinčnikom potegnjene črte. Mnogokrat je pa sled strele tako neznahtna, da jo opazimo šele po res temeljiti preiskavi.

Od česa je odvisna nevarnost udara strele v drevo?

V prvi vrsti pač od tega, koliko vsebujejo tla mokrote. Prav posebno so nevarna drevesa, ki rastejo ob vodi. Isto velja tudi o onih, ki stojijo na močvirnatih ali ilov-

natih tleh, ki dolgo obdržijo mokroto. Če pa raste drevo na apno vsebujoči ali sploh suhi podlagi, je nevarnost malenkostna. Opazovali so že prastara in čisto na samem stoječa drevesa, ki niso bila še nikdar zadeta od strele, ker so rastle na suhih tleh.

Treba paziti tudi na to, če so razrastene korenine drevesa široko in ne globoko na okrog, ali pa segajo globoko v zemljo tako, da se dotikajo talne vode. Drevesa z globokimi koreninami, kakor hrasti, breze, smreke, topoli itd., so veliko bolj ogrožena kakor bukev, ki ni nima globokih korenin in koje glavna korenina kmalu preneha prodirati na globoko.

Poleg talne mokrote je mnogo odvisno tudi še od kakovosti skorje. Strela ne zleti skozi deblo, ampak po površini. In gre za to, ali je skorja suha ali mokra. Hude nevihte brez izdatnih nalivov so zelo nevarne. V tem slučaju ostane skorja suha. Slabo prevaja elektriko in ta se izenači med zemljo in oblakom veliko težje in v obliki udara strele. Če je pa skorja mokra, se odigrava izenačenje mnogo bolj enakomerno in torej brez nevarnosti. Drevesa z gladko skorjo postanejo hitro ter izdatno mokra; med tem ko se drevje z grobo in debelo skorjo težje omoči. Taka drevesa tvorijo že večjo nevarnost. Mlada drevesa, ki so polna soka, iz ravnokar omenjenega vzroka le redkokedaj zadene strela. Prav ugodno za namočenje skorje je, če se dvigajo veje strmo kvišku in sprevajajo mokroto proti deblu. Tako drevo postane hitreje mokro in pomeni trdo odpornost napram strelam.

Taisti, ki se zateče ob nevihti pod drevo, bi moral predvsem pogledati, če je skorja enakomerno in močno namočena. Če je videti suha mesta, le naglo izpod takega drevesa!

Majhna drevesa so vedno manj nevarna nego velika. Drevesne skupine prednjačijo pred posameznimi drevesi. Pri nevihti je boljše zateči se v notrajnost gozda, kakor pa vedrati ob robu. Najvažnejše pa je in ostane, če je celo drevo po deblu mokro od dežja, ni nobene nevarnosti, da bi vanj treščilo.

Drevesa ščitijo stavbe.

Še kratek odgovor na vprašanje: Ali naj sadimo v bližini stavb drevesa ali ne? Natančne poslušnje so dognale, da je drevo za stavbo bolj obramba glede strele kakor

pa nevarnost. Strela sicer udari v drevo, pa le redkokrat preskoči na stavbo. Posebno priporočljivi so topoli, katerih krona sega do tal. Od piramidnih topolov, ki veljajo radi višine kot posebno učinkovito delujoči strelovodi, rada odskoči strela na hišo, ker se škorja teh dreves le težko omoči. Piramidni topoli so priporočljivi, če rastejo na kolikor mogoče mokrih tleh. Dobro je tudi, če je poleg drevesa, ki štiti stavbo pred strelo, mlaka. Zaščitno drevo mora stati najmanj 3 m proč od stavbe.

Stanje hmelja in cene.

Savinjska dolina: Pri obilni vlagi rastlina sicer krepko odganja, vendar bi bilo potrebno bolj toplo vreme, ki bi pospešilo nadaljnji razvoj. Sicer pa je hmelj večinoma dosegel do opor, se že privezuje in deloma še naknadno gnoji. Rastlina je zdrava ter zaenkrat ni večje nevarnosti kake bolezni ali škodljivcev in tudi bolhači se doslej še niso pojavili v večjem številu. — V kupčiji je položaj nespremenjen, sicer pa je itak lanski pridelek skoro docela že razprodan.

Vojvodina: Pri razmeroma ugodnem vremenu rastlina dobro napreduje v razvoju. Bolezni in škodljivci se zaenkrat še niso pojavili v večji meri, le bolhači povzročajo v nekaterih nasadih že resne skrbi. — V kupčiji je zopet nekaj več zanimanja po nespremenjenih cenah.

Najvišje cene: Nemčija Tettngang 80 Din, Češkoslovaška Zatec 46 Din, Anglija Goding 39 Din, Francija alzaški 26 Din, Jugoslavija savinjski 17 Din, Belgija Alost 16 Din, Amerika Oregon 15 Din, Poljska Lublin 14 Din.

Ljudski pravnik.

Izvršba na to, kar bo dolžnik podedoval. J. Sobočan. — Vprašate, ali svojo terjatev lahko vknjižite na posestvo, ki ga bo Vaš dolžnik šele podedoval od svoje matere. — Predvsem Vas opozarjamo, da dedna pravica nastane šele po zapustnikovi smrti. V Vašem slučaju pa ima dolžnik tudi sina. Pri dedovanju po zakonu, to se pravi, ako ne bo dolžnik drugače uredil, ima sin prednost pred materjo in sicer tako, da podeduje vse on, mati pa ničesar. — Dedna pravica kot taka (to je pravica vzeti v posest celo zapuščino ali njen glede na celoto do-

ločen del, n. pr. polovico, tretjino) sploh ne more biti predmet izvršbe. Pač pa je lahko predmet izvršbe zahtevke na izplačilo dolžnega deleža, do katerega ima pravico nujni dedič, ki je bil prezrt ali prikrajšan, in sicer še predno je nujni dedič ta zahtevke uveljavil. Na posamezne zapuščinske stvari se lahko seže z izvršbo le z omejitvijo § 822 o. d. z., ki pravi, da smejo pred prisojilom upniki dediča seči z izvršbo le na posamezne zapuščinske kose, ki jih je zapuščinsko sodišče prepustilo dediču na prosto razpolaganje. V slednjem slučaju niti ni potrebno, da bi bil dedič že podal dedno izjavo in ne tvori ovire, da je bil s svojo prijavo napoten na pravno pot. Lahko se z izvršbo seže tudi na idealni delež posameznega zapuščinskega kosa. Prednost pred upnikom dediča pa imajo upniki zapuščine, legatarji in nujni dediči, v kolikor so svojo terjatev prijavili pred prisojilom. Učinkovitost izvršbe je odvisna od tega, da se je zapuščina dediču-dolžniku naknadno res prisodila in seveda tudi od tega, da je po eventualnem odbitku prednostnih terjatev še kaj ostalo.

S prikriivanjem jetike in dolgov dosežen zakon. S. J. v G. — Vaša hčer se je poročila z vdovcem, glede katerega se je kmalu po sklenitvi zakona izkazalo, da je jetičen, da ima precej dolgov ter da razsipava denar. S hčerko ste mu dali 50.000 Din dote, sedaj pa, ko je denar zapravil, jo je poslal nazaj domov, češ, naj ostane doma in da za njo ne more več skrbeti. Vprašate, ali smete zahtevati vrnitev dote, povrnitev vseh stroškov, ki Vam jih je povzročil zet, ter vzdrževalnino za hčerko-ženo. — Preglejte odgovore, objavljene v zadnjih številkah »Ljudskega pravnika«. V kolikor zamoremo iz Vaše kratke informacije posneti, Vam ne bo preostajalo drugega, kot zahtevati zavarovanje dote ter primerno zavarovalnino od moža. Zavarovanje dote naj zahteva — če so podani pogoji — Vaša hčerka sama, ki bo najbrž dobila pravico revnih in si s tem prihrani plačilo sodnih taks. Odvetnika ji sicer v naprej ne bo treba plačati, ako pa bi se izkazalo, da bi odvetnik svojih stroškov ne mogel iztirjati od nasprotnika, ali pa, ako bi se morda naložilo plačilo dela stroškov Vaši hčerki, bi imel odvetnik pravico naknadno svoje stroške od nje zahtevati. Zahtevke vzdrževalnine zahteva žena sama v nepravdne postopku. Določi jo nesporni sodnik pri-

merno imovini moža, ki je po zakonu dolžan svojo ženo dostojno vzdrževati. Čeprav ima mož malo plačo, se mu bo vzdrževalnina naložila, ker se bo vpoštevalo, da je solastnik hiše. Ako posameznih obrokov ne bo plačal, bo lahko žena posegla z izvršbo na možovo hišno polovico. Glede stroškov pravde najdete pojasnila v gornjih odgovorih. S kako tožbo na povrnitev stroškov, ki Vam jih je zet povzročil, bi težko uspeli, ker Vaša trditev, češ, da Vas je »znoril«, najbrže ne bi držala. Na Vas in Vaši hčeri je bilo, da se pred poroko zadostno informirate.

Gospodarska obvestila.

Enodnevni tečaj za poletna dela v vinogradu in pokončevanje škodljivcev in bolezni vinske trte se vrši v pondeljek dne 25. maja t. l. na banovinski vinarski in sadjarski šoli v Mariboru. Začetek tečaja ob 8. uri.

Gospodarske zanimivosti.

Cesta Trbovlje — Slačnik — Zagorje. — Na prošnjo občin Trbovlje in Zagorje je ban dr. Natlačen takoj odredil trasiranje omenjene ceste. Na tej cesti bodo polovico del izvršili brezposelni rudarji iz Zagorja, drugo polovico pa brezposelni iz Trbovelj. Cesta bo velikega gospodarskega pomena, zlasti za obmejne kmete rudarskih revirjev. Cesta bo vezala državno cesto na Trojane z izhodom Posavja na Zalec in v Savinjsko dolino. V lokalnem, gospodarskem in tujskem prometu bo vezala rudnika Trbovlje z Zagorjami, ki ju je do sedaj vezala le nad vse težavna, za vsak večji promet nesposobna cesta. Za cesto se je posebno zavzemal član banovinskega sveta g. Križnik, zasluga pa gre tehničnemu oddelku banske uprave, ki je že v lanskem letu imel namen prirediti z gradnjo. Sedanji g. ban se je hitro odločil, da odpomore brezposelnim in koristi s tem splošnemu gospodarstvu naše banovine.

Cene in sejmska poročila

Mariborski trg. Na mariborski trg v soboto dne 16. maja 1936 so pripeljali 30 komadov zaklanih svinj. Svinjsko meso je bilo po 10—12, slanina 10—12 Din. Kmetje so pripeljali 8 voz sena po 36—40, 3 slame 20—25, 10 voz krompirja 0.75—1

(dalmatinski 1 kg 5—6), 59 vreč čebule 4—5, kumarce 1—3, grah v stročju 7, luščen grah 12.50, špargelj 1 kg 8—10 D. Jabolka 8—10, suhe slive 9—12, črešnje 14, celi orehi 12, luščeni orehi 32 Din. Na trgu je bilo 9 vreč pšenice 1.50, 7 rži 1.50, 8 ječmena 1.50, 10 koruze 1—1.25, 9 ovsa 1, 8 prosa 1.50, 11 ajde 1, 4 prosenega pšena 4, 5 ajdovega pšena 3, 17 fižola 1.50—3. Smetana 8—10, mleko 1.25—2, sirovo maslo 18—20, čajno maslo 24—32, jajca 0.40—0.60 Din. Prinesli so 86 kokoši 18—25, 630 piščancev 20—50, 4 gosi 20—30, 8 rac 15, 28 kuncev 5—25. 15 kozličkov 35—65, 2 jagnjeta 60—75 Din.

Mariborski živinski sejem 12. maja 1936. Na ta sejem je bilo prignanih 5 konjev, 8 bikov, 123 volov, 356 krav, skupaj 303 komadov. Cene so bile sledeče: debeli voli od 3.50 do 4.75 Din, poldebeli voli 3.30 do 3.50 Din, plemenski voli 2.90 do 3.50 Din, bikki za klanje 2.80 do 3 Din, klavne krave debele 2.75 do 3.50 Din, plemenske krave 2.50 do 3 Din, krave klobasarice 1.75 do 2 Din, molzne krave 3 do 3.75 Din, breje krave 3.25 do 3.75 Din, mlada živina 3 do 4 Din, teleta 4.50 do 5.50 Din za 1 kg žive teže. Prodanih je bilo 290 komadov.

Svinjski sejem v Ptujju. V sredo dne 13. t. m. se je vršil v Ptujju na mestnem sejmišču običajni svinjski sejem, ki je bil tokrat prav dobro založen in tudi kupčija je bila živahna. Pripeljali so 96 velikih svinj in 248 prascev, skupaj 344 ščetinarjev. Od teh so prodali 105 komadov. — Cene svinjam so od zadnjega sejma nekoliko poskočile, kar je pripisati agilnemu delu naše Kmečke zveze. Povprečne cene na tem sejmu so bile naslednje: Pršutarji 5.50 Din, debele svinje 6 do 6.50 Din, plemenske 4.75 do 5 Din za 1 kg žive teže, mrtve teže 8 do 8.50 Din. Prasce stare 6 do 12 tednov so prodajali po kakovosti od 60 do 100 Din enega. — Prihočni sejem za prašiče se vrši dne 20. t. m.

Mesne cene v Mariboru: Volovsko meso I. vrste 1 kg 8—10 Din, volovsko meso II. vrste 6—8 Din, meso od bikov, krav in telic 4—6 Din, telečje meso I. vrste 8—10 Din, telečje meso II. vrste 5—6 D, svinjsko meso sveže 8—12 Din.

Zahtevajte povsod

»Slovenskega gospodarja«!